

יעקב פלדמן

הטיפול בילד האוטיסט על-פי גישת OPTION

אחת הבעיות בטיפול באוטיסטים היא, שלא נמצאה עדיין דרך מעבדתית לאבחון אותם. אילו אפשר היה לאתר אצלם חוסר איזון ביוכימי או בעיה כירורגית וכדומה, היה הטיפול בהם, ואולי גם הפתרון למצבם פשוט. מחקרים אחרונים מראים יותר ויותר, שבעייתו של האוטיסט היא פיזיולוגית – איר-תפקוד מוחי, בדרגה זו או אחרת, אשר כתוצאה ממנו נוצרים קשיים רציניים בתקשורת. לאחר שהבעיה הפיזיולוגית קיימת, נוצרת ממילא בעיה סביבתית. הילד מנסה לעשות דברים, אך אינו מצליח. הסביבה אינה מבינה אותו, והדבר מקשה עליו עוד יותר. אנו מדברים אתו, והוא אינו מבין.

איננו יודעים איך הילד האוטוטיט חש, אך אנו יכולים לנסות לשים עצמנו במצבו ולחוש את הקושי. בחיי היומיום אנו נאלצים, לא אחת, להגביל אותו, אם כדי להגן על חייו ואם כדי להגן על רכושו. לשם כך אנו גוערים בו, מושכים אודוחפים אותו. האם אכן זו הדרך?

המושג "בחירה חופשית" מוכר לנו כערך דתי וחברתי. הוא מונח באשיות האמונה היהודית, והוא מפתח לתפיסתו של כל אדם בחברה דמוקרטית. על פי מושג זה אין כל דבר בעולם שאני עושה, שחייב להיעשות. גם אם יאמרו לי שאני חייב לאכול, עדיין הדבר נתון לשיקול דעתי – גם אם ארעב, לא אוכל; ואם ארצה – אוכל. אני יודע שבהחלטתי אני עלול להזיק לעצמי, אבל גם דבר זה נתון לרצוני החופשי. ובמלים אחרות: כיון שכל מעשה שאנו עושים תלוי ברצוננו החופשי, הרי שלעולם "יש לי ברירה" – I have the OPTION – ומכאן שמה של הגישה החדשה לאוטוטיט, גישה שהיא יותר מאשר דרך טיפול: OPTION.

כפי שהראינו לעיל, אפילו האכילה הינה דבר הנתון לשליטתנו, על אף שבדרך כלל אנו ניגשים לפעולה זו מתוך התחושה שאי אפשר בלעדיה. אנו אוכלים בדרך כלל בתאבון, ומתוך ההרגשה הנעימה שאנו עושים את הדבר הרצוי לנו. אולם אם

שיטת ה- OPTION פותחה בארה"ב, ותוארה בכתב ע"י ברי נייל קאופמן ואשחז סוזי לייט כספרים To Love is to be Happy with. בישראל מבוצעים כמה טיפולים בדרך זו, ובין השאר ע"י כותב טורים אלו, המרצה אודות השיטה במכללת אורות-ישראל.

ניקח, למשל, את עיסוקנו בעבודה ובפרנסה – לא תמיד אנו מרגישים את הנעימות בעיסוקנו, הגם שאין ספק שאנו זקוקים לעבודה ולפרנסה. גם בחברה דמוקרטית וחופשית ההתייצבות לעבודה מדי יום הינה לעול על האדם. איך ניתן להקל על הרגשת השעבוד הזו? רק אם נעניק לאדם את התחושה, שמה שהוא עושה אינו דבר מוכרח, והוא חופשי לעשות כרצונו. אפילו התוצאות שתבואנה בסופו של דבר (פיטורין, אבטלה, רעב וכו') אין בכוחן להוציא מידי בהווה את הבחירה החופשית – לעשות כרצוני.

בפועל ימשיך האדם לקום לעבודתו מדי בוקר, אך נקודת המוצא על מעשי במשך היום חייבת להשתנות. אין זה נכון לשפוט את מעשי על פי התוצאות שתתקבלנה (או לא תתקבלנה במקרה שאכשל), אלא על פי מעשי העכשויים, שאותם אני מכוון בהתאם למערכת רצונות וערכים שקיבלתי ורכשתי.

העולם המודרני כבר למד להתייחס בכבוד לתרבויות שונות ומשונות. אנו מכבדים את זכותו של בן שבט זולו להתפשט ערום, כיון שאנו מכירים שהדבר נכון על פי מערכת הערכים ששבט זה בנה לעצמו. באותה מידה של כבוד אנו מביטים על האדם האירופאי המכופתר והמסוגר בחליפתו. בדרך כלל למדנו גם לכבד את מעשיו של כל אדם בהתאם ליכולתו. כל עוד אדם מנצל את מלוא יכולתו וכשרונותיו, אנו מודדים את מעשיו בהתאם לכך.

בעצם אנו נקראים לאותו יחס כאשר מדובר על אדם מוגבל. הרי גם הוא פועל במסגרת יכולתו, והחלטותיו הן בהתאם למערכת הערכים המוכרת לו – גם אם אין מערכת זו מוכרת היטב לנו. אנו מודעים היטב לכך שבן שבט זולו ערום אינו סובל מגורל מר. באותה מידה אסור לנו לבכות את מרגורלו של הילד האוטיסט, למשל – ראשית, משום שגורלו אינו מר; ושנית, משום שאין מקום לשנות מצב שאינו רע. המקסימום שאנו יכולים ורשאים לשנות אצלו, זו המוטיבציה – לגרום לכך שהוא ירצה עוד, ואולי גם דברים אחרים. לצורך זה עלינו להרחיב עבורו את מרחב האפשר, לגלות לו דברים שלא ראה קודם לכן – אולי נצליח לגרות אותו לרצות גם בהם, כיון שהדברים יהיו כדאיים לו.

אצל הילד האוטיסט אנו מנסים – ע"פ שיטת ה־ OPTION להשיג זאת ע"י ארבעה מרכיבים:

- א. חדר בטוח: אנו יוצרים עבור הילד חדר, אשר בו נלקחו מראש בחשבון כל הסיכונים שבגללם היינו נאלצים להגביל את הילד. בחדר זה נבנה רצפה רכה, כך שאם הילד יפול – לא יקרה לו דבר, ואין אנו צריכים לחשוש שמא יפול. אם נחוץ לצייד את החדר במראה – נבחר בכזו שאינה שבירה. בכך אנו מנטרלים את הצורך לומר לילד "לא", ומקל עליו לקבל את הסובבים אותו כמקבלים ולא כמגבילים.
- ב. קבלה: הנכנס לחדר אומר בכל דרך ביטוי: אני מקבל אותך. הוא משרד לילד, שאין דבר בילד שמפריע לו, וכל מה שקשור בילד ובהתנהגותו מקובל ויפה בעיניו,

משום שהילד עושה כפי יכולתו, ולא למרות יכולתו. אם הילד בחר, למשל, לקפוץ — זה מקובל עלי. זה כל כך מקובל עלי, עד שגם אני בעצמי קופץ יחד אתו. איני עושה זאת כמעמיד פנים וכמחקה, אלא כמנסה ליצור אתו קשר במקום בו הוא נמצא, ולהראות לו, מלבנו פנימה, שבעינינו אין כל רע בזה. אין אנו עוקבים אחריי כל הזמן, כי אז היינו ל...אוטיסטים כמוהו, אלא כאשר הוא עסוק בדבר — והו העיסוק החשוב בחדר. כאשר הוא 'פנוי להצעות', נבוא ונציע לו עיסוק אתנו באופן המלהיב והמושך ביותר שנוכל. ואם יבחר שלא להיענות — לא נתאכזב, משום שאנו בחדר הזה עבורו, ולא עבורנו.

ג. **הבנה:** אנו מבינים אותך ועומדים לשרותך — כדאי לך לפנות אלינו. בכך נטפל בתחושת התסכול, שעלולה לנבוע מכך שהילד אינו מצליח לגרום לדברים לקרות לפי רצונו. בחדר ישנם מדפים גבוהים במיוחד, ועליהם משחקים וצעצועים שונים. ברגע שהילד אך מביט לעבר המדפים — אנו מיד נענים לקראתו, ומורידים לכבודו "חצי מדף", עד אשר אנו מצליחים למצוא את שהוא מבקש. ואם נדמה לנו שהוא רוצה דבר אחר ממה שהגשנו לו — לא נורא, שהרי אין אנו מתאכזבים, כי אנו עבורו ולא עבורנו!

ד. **תקשורת:** יקרה שהיינו רוצים להעביר אל הילד מסר מסויים, להציע לו דבר או פעולה שלדעתנו כדאית לו. אבל הרי אין אנו מנסים להקנות לו מיומנויות חדשות, ולשדר בכך שכאילו אין אנו מאמינים בו וביכולתו. בסך הכל אנו רוצים אולי להגביר אצלו את המוטיבציה. את זאת ניתן יהיה לעשות רק אם נדבר אליו בשפתו — בקצרה, ובליווי הדגמה מלהיבה וברורה. היעד אותו אנו רוצים להשיג צריך להיות כזה שהילד יחוש שהוא טוב, וכדאי להשקיע ולהתאמץ עבורו. החדר הרך בא להקל מעל הילד את תחושת הלחץ. למעשה, זוהי שפת תקשורת הבאה להכין את הילד לקראת העולם המחכה לו מחוץ לאותו חדר.